

Szentkuthy Miklós – Esterházy Péter

1987. VI. 25.³³

Drága Lilith-Lilikém
Csini-mini Pirikém
szirén szívedet
és Clittoral-i
További hüvelyes hülyülést
Kíván a budagyöngyei ORFF-eum
Igazgatója
Egyébként Szentkuthy Miklós is ölel irányodban

Szentkuthy Miklós – Juhász Ferenc

1987. VII. 16.

Édes, jó Ferikém,
égő szívvel, *éltető* gömbvillámmal és örökvirág aranyesővel köszönöm rádiózásod, *anti-konfekció* konfessziódat és a hála mámore megoldja nyelvemet (in *gratia* veritas...) – évtizedek óta foglalkoztat, és – ó, jaj! ezzel meg ne sértselek! – mélynél mélyebb hasonlóságunk – puff! ki mertem mondani, – virágok, ásványok, állatok, csillagok, összejtek, biológiaiák, archeológiaiák, évmilliárdok, ős-sexek, új-erotikák, theo-zoo és zoo-theo, szótágok megújuló vérfertőzése...

Közös kozmosz-közértben állunk sorba.

Miklós

Pósfai György

A FEJ

Egy idegen városban sétálva Tull úr egy kocsmáéletterem előtt különös cégérre lett figyelmes. Egy virágcserep lógott ott, benne egy emberi fejfel. Fölötte a felirat: „Fogadó a beszélő fejhez”.

Tull úr mintha már olvasott volna erről. Háromszor-négyszer végigsétált az utcácskán, úgyszólván oda se nézve, de aztán győzött a kíváncsiság, és odalépett a fejhez.

Akkora volt a virágcserep, hogy éppen elfért benne a fej, nem lötyögött, de maradt egy kis mozgástere is. A fej kiláthatott a cserep pereme fölött, ha akart, de le is húzódtatott kicsit – nyilván nyak is tartozott hozzá, azt nyújtogathatta. Nyújtogatta is, és Tull úr megdöbbenésére nem csak a nyakát: az elhaladó és báméskodó járókelőkre csúfondárosan a nyelvét öltögette!

– Jó napot! Hogy van? – szólította meg Tull úr a fejet, de rögtön érezte, hogy igen-csak sutára sikeredett a köszönése.

A fej nem is válaszolt, csak kinézett a perem fölött, majd gyorsan lekushadt. Tull úr most másként próbálkozott.

³³ Köszönet Esterházy Péter Csokonai Lili álnév alatt megjelent könyvének dedikált példányáért. (TIZENHÉTT HATTYÚK. Magvető, 1987.)

– Ne haragudjon, de próbálom beleélni magam az ön helyzetébe, összehasonlítani az enyémmel, és roppantul izgat, hogy az alternatív létformák különféle értékrendje hogyan viszonyul egymáshoz. Feltennék néhány kérdést.

A fej most megjelent a peremen, és kérdőn nézett rá.

Tull úr felbátorodva megkérdezte:

– Hallottam olyat, hogy nem létező végtagok, szervek is fájhatnak. Kínozza-e önt ez a fantomfájdalom?

– Nem. Nem amputálták semmimet, én már így születtem – válaszolta a fej, és Tull úr összerezzen a sipító hangra, de csak egy pillanatra, mert rögtön felfogta, hogy a fej csak torokból-szájból tud beszélni, hiszen nincsen tüdeje. Tulajdonképpen csoda, hogy egyáltalán beszélni tud.

– Vágyik-e ön a Karib-tengerre, valami pálmafás szigetre?

– Nem. Hallottam ezekről a helyekről, de én sehol másutt nem jártam. Amióta az eszemet tudom, ebben a fellógatott cserépben lakom.

– Elnézést a kérdésért, de van önnek neme? Ha igen, vonzódik-e a másik nemhez, netán volt is ilyen kalandja?

A fej, Tull úr aggodalma ellenére, hezitálás nélkül, majdhogynem vidáman válaszolt, és közben mocrögva az utcán elhaladókat vizslatta.

– Nincs nemem, legalábbis én nem tudok róla. Tehát a kérdés többi részét kihúzatja.

Egy technikai jellegű kérdése is volt Tull úrnak (az igazság az, hogy leginkább ez érdekelte, a többire amúgy is sejtette a választ):

– Hogyan táplálkozik? Mert nyilván szüksége van valami energiára...

– Hogyne, a fogadósne naponta felönti az edényemet egy glükózos tápoldattal.

Ezt direkt úton felszívom, és nem is kívánok mást. A kiválasztás is direkt úton megy, a fogadósne néhány naponta kiöblíti az edényemet.

Egyvalamire még kíváncsi volt Tull úr:

– Kiegyensúlyozottnak, elégedettnek látszik. Előfordul azért, hogy nem érzi jól magát?

A fej elkomorult, kicsit lehúzódott, és a cserép peremére meredve válaszolt:

– Amikor rossz az idő, esik a hó, a fogadósne letakar egy ponyvával. Ezt nem szeretem, sötét van, semmit sem látok; inkább hullana a nyakamba a hó.

Az utolsó szavaknál már egészen lehúzódott az edénybe, szavai tompán visszhangoztak. Úgy tűnt, nem akar tovább társalogni. Tull úr nem is zavargott tovább, elköszönt illedelmesen, és továbbindult. Ahogy gondolta: semmivel sincs jobb dolga a fejnek, mint neki.

SÍROK KILÁTÁSSAL

Fekvés, fekvés, fekvés – ez a három számít az ingatlanbizniszben – idézte fel magában az alapigazságot Tull úr, és szívdobogva kezdte silabizálni az ákombákom betűket a kitűzött kartonlapon. Azonnal érezte, itt a nagy lehetőség problémája megoldására.

Volt ugyanis egy kis gondja. Jó ideje azon törte a fejét, hogyan töltsse ki az idejét a haláláig. Ha hónapjai, netán napjai lennének csak hátra, akkor nem lenne semmi

gond. Egy végső nekibuzdulással, valami nagy munka befejezésével, de akár csak egy bohókás ötlettel is el lehetne ütni azt az időt. A statisztikák szerint azonban neki még évtizedei vannak hátra. Ennyi időt pedig nem könnyű tartalommal megtölteni.

Voltak ilyen-olyan ötletei, de nem volt elégedett ezek súlyával, tartamával; nem álltak össze kielégítő programmá.

Most viszont, a látvány hatására, ezek a puzzle-darabok – szétszórt ötletek – maguktól látszottak a helyükre hullani, s megformálni azt a nagy képet, melynek láttán Tull urat heves bizakodás töltötte el.

Az eladó telek perfekt helyen volt. A településről vízmosásszerű vágat indult felfelé a hegyre, s a vágat oldalában ott húzódott az egyszerű, falusias temető. Vele határosan, fölötte-beljebb, a hegy lágyan domboruló szoknyáján terült el a telek. Déli fekvésű, pazar kilátással az alant elterülő településre, s azon túl a nagy tóra. Könnyű, márciusi földillatok lengedeztek a délutáni napsütésben fürdő lejtők fölött, felhőárnyak úsztak lent, a zöldeskék vízen.

Rozsdás, derékmagas drótkerítés övezte három oldalról az eladó birtokot, s nem volt rajta más, mint pár vadrózsabokor meg néhány előregedett gyümölcsfa. Fent kökénybozót határolta, azon túl csenevész erdő kapaszkodott a hegyoldalon. Egy kútmaradvány is mutatkozott, kávéja hiányos, kereke leszakadva. A villanyoszlop viszont ott magasodott a temető szélén.

Tull úr jóformán első pillantásra felmérte a helyzetet. Meglehetősen nagy a település, szinte végig be van építve a tópart. A temető kicsi, sok üres hely nem maradt benne, megérett a bővítésre, ráadásul eléggé el is van hanyagolva. A vele szomszédos, eladó telek terjedelmes, megközelíthetősége jó, betonút vezet a vágat alján. Víz, villany van.

Megveszi a telket, és kialakít rajta egy szép kis új temetőt. Sok munka nem lesz vele, nyugalmas állás, szabad levegőn dolgozhat, kertészkedhet, s mindehhez a pazar kilátás. Mi kell még? A tisztességes megélhetés, a tartós, szolid haszon is meglesz. Ahogy kocsmát mindig lehet bázírozni az alkoholistákra, úgy temetőt is lehet bázírozni a halottakra. Biztos befektetés – halottak mindig lesznek.

Leírta a kitűzött papírról a telefonszámot, aztán felhívta a tulajt. Nem is kért sokat a paraszt, hamar megalkudtak, s Tull úr régen nem tapasztalt buzgalommal kezdett bele álma megvalósításába.

Felszántatta a telket, beboronáltatta, új kerítéssel három oldalról – fent a megnyírt kökénybozótot meghagyva – körbevetette, a kutat nyomóskúttá alakíttatta, s felhúzott egy ízléses, könnyűszerkezetes ravatalozót. Melléje meg egy kis melléképületet saját magának. A régi temető melletti szolgálmi utat felkavicsoztatta, végén kis parkolóval, és a kapu fölé kovácsoltvasból feltetette a szokásos szlogent: FELTÁMADUNK. Megegyezett egy közeli sírkövevel meg pár, alkalmi alapon szerződött ásós-lapátos emberrel, s beszerzett néhány olcsó, ám tartós és könnyen mosható sötét öltönyt.

Tull úr elégedetten végigsiklatta tekintetét a tipp-topp, ám még csupasz temetőn, és várta a halottakat.

A halottak azonban nem akartak maguktól jönni. Eltelt egy hét, még egy, és egy árva papagáj is sok, annyit sem hoztak eltemetni.

Tull úr rájött, hogy reklám kell a temetőnek. Kiplakátolta hát szerte a településen a nagyszerű lehetőséget: „Sírok kilátással! Tágas, igény szerint kialakított családi és egyéni sírhelyek! Garantált nyugalom. Jelentős kedvezmények! Az első tíz jelentkezőnek ingyenes ravatalozás!...” Igyekezett személyesen is tenni az ügyért. A rámenősségnek látszatát is kerülve benézett párszor az önkormányzathoz, mise után szóba elege-

dett a plébánossal. Elment az orvoshoz gyógyszer íratni, s közben finoman érdeklődött a népek egészségéről. Még egy helyszíni riportot is sikerült elhelyeznie a helyi tévében.

Tull úr úgy érezte, ezután már mennie kell a dolognak. Vérmes reményei voltak, de megint csalódnia kellett. Jó, ha hetente volt egy temetés, és akkor is bosszúsán nézhetett, ahogy a templomból érkező menet bekanyarodik alatta a régi temetőbe. Ki tudja, miért, de az a pár nyomorult elhunyt is a régi, korszerűtlen, zsúfolt temetőt részesítette előnyben. Nehéz megváltoztatni a szokásokat.

Közben rendesen kitavaszkodott, kinőtt a friss fű a telken, s volt is vele munka: a régi gaz mindenhol fölütötte a fejét. Tull úr gyomlált, egyengetett, öntözött, alig volt ideje pihengetni, a kilátásban gyönyörködni, de aztán meg is lett az eredménye a munkának: szép, egyenletes pázsittal büszkélkedhetett. Szinte sajnálta, hogy fel kell ásni temetéshez a szép gypet. De erre nem került sor, nem jött senki.

Tull úr ekkor offenzívát indított. Több lábon kell állni – gondolta, és kialakított a melléképületben egy kis temetőmúzeumot. Az első tablónál rövid utalás az egyiptomi meg inka piramisokra, aztán jöttek az avarkori meg honfoglalás kori temetkezési szokások, néhány tárgyi emlékek a vitrinekben, aztán a paraszti rítusok, hímzett szemföldök, gondosan keményített halotti lepedők. Hangszórókból diszkrétén székely siratóénekek szóltak, eredeti gyűjtésből. Az utolsó tárlóban pedig egy mai, korszerű koporsós temetés makettje volt látható miniatűr emberkével. Ahogy kész lett a berendezéssel, Tull úr útbaigazító nyilakat tett ki az országútra és a főbb utcákra, becsalogatni a kíváncsi vendégeket. De nem várt ölbe tett kézzel, hanem tovább folytatta az offenzívát. Bejelentkezett az öregek otthonába előadást tartani „Hazánk szép tájai” és „Befektetés vagy biztosítás?” címmel. Persze az előadások második része valahogy, mintegy mellékesen, az új temetőre fordult, méltatva előnyeit, a páratlan fekvés szépségeit – „látványtemető”, szokta mondani. De hát mit számít az elhunytak, hogy milyen a kilátás? – tette föl a kérdést egyszer egy öregúr. Persze, neki direktben nem számít – válaszolta Tull úr –, de nem jönnek szívesen a gyerekek, az unokák meglátogatni a nagy sírját, ha szép helyen fekszik? Összekötte az emlékezést egy szép tavaszi kirándulással? Ebben igazat adtak Tull úrnak.

Tull úr hosszú távra tervezett, és úgy gondolta, a gyerekeket is meg kell szólítania. Elvégre ők a jövő kuncsaftjai, s ha már nem is ő maga fölözi le a hasznót, azért titokban temetős családi dinasztiában gondolkodott... Kialakított hát egy természetismereti tanösvényt az új temetőben: régi sírkövek sorakoztak a kerítés mellett, szemléltetve a kőzettípusokat a carrarai márványtól a süttöi mészkőig (itt-ott ammoniteszekkel és más ősmaradványokkal), a vörös gránittól a gneiszig. Közben lehetett tanulmányozni az odúlakó madarak megtelepítésének módjait, és néhány tábla a globális klímaváltozás veszélyeire is figyelmeztetett. A séta a múzeumban végződött, ahol Tull úr a makett mellett állva felhívta a figyelmet a természet körforgására, külön tablón bemutatva a tetemek lebomlását, a baktériumok hasznos munkáját, az anyagok újbóli beépülését a sok növénybe és végső soron állatokba, sőt akár belénk, emberekbe. Nem mulasztotta el felhívni a figyelmet – nem minden célzatosság híján – az olcsósága miatt terjedő hamvasztásos temetés káros következményeire, úgymint a globális felmelegedés stimulálása és az elégetett hasznos molekulák elpazarlása...

Tull úr erőfeszítései nem voltak teljesen hiábavalóak. Több nyugdíjascsoport meglátogatta a temetőt, körbenéztek, viccesen érdeklődtek a szolgáltatások áráiról, de konkrét ajánlatokat egyelőre nem kértek. Az iskolából is hoztak csoportokat, végigjárták a tanösvényt, figyeltek is a gyerekek, s Tull úr lelkesen magyarázott nekik. Néha holland vagy német házaspárok is felkanyarodtak az országútról a kihelyezett nyila-

kat követve, megnézték a múzeumot, aprópénzt dobtak a kijáratnál elhelyezett perelybe, írtak pár mondatot az emlékkönyvbe. Mindez azonban kevés volt.

Mi lehet a gond? Minden kezdet nehéz, nyilván senki sem akar első lenni egy kipróbálatlan temetőben. Tull úr gondolt egyet, és felhantolt nyolc sírhelyet, fiktív nevekkel ellátott fakeszertet vagy a szomszédból kidobott, régi sírkövet tett a végükbe, kettőt be is borított koszorúkkal. Csalisírok – nevezte el őket kajánul. S hogy még otthonosabb legyen a temető, a felső sarokba állított egy nagy feszületet, és hozzá vezető kis kanyargó ösvényt jelölt ki, jövődöbéli stációhelyekkel.

Tull úr ekkor úgy érezte, ő mindent megtett, most már a halottakon a sor. A kezdeti munkákon túl volt, minden elrendezve, a temető beállott, nem is volt vele sok munka.

A gyümölcs azonban nem akart beérni. A nyári szünet alatt iskolások nem jöttek, a nyugdíjascsoportok lelkesedése is elfogyni látszott. Az alkalmi holland meg német nyaralók pedig inkább csak bosszantották Tull urat, néha ki sem nyitott nekik.

A temető sarkában megmaradt néhány öreg gyümölcsfa, azok közé kifeszített egy függőágyat, abban ringatózva nézte a felhőket vagy lent a felhőfoltos tötükröt. Be kellett látnia, elszámította magát. Hiába van beépítve végig a tópart, a tulajdonosok inkább csak nyaralni jönnek. Nyaralni pedig akkor jönnek, ha egészségesek. Megbetegedni, meghalni, temetkezni otthon szoktak. Az a kevés állandó lakos meg inkább a régi temetőt szokta meg, a plébánosnak meg a jegyzőnek is ott van érdekeltsége. Erre a kis piacra nehéz betörni.

Tull úr el-elzundikált a függőágyban, jólesett benne a fekvés. Arcát a vénasszonyok nyara száraz fuvallatai legyezgették. Álmaiban hosszú temetői meneteket látott, ezek sorban bekanyarodtak az ő temetőjébe. Katonás sorokban emelkedtek a friss sírhalmok, futószalagon temettek a papok. Járvány pusztított a vidéken, a kórházak ontották az elhunytakat. A távolban, de aztán egyre közelebbről ágyú dörgött, ellenséges katonacsapatok csaptak a településre, gyújtogattak, gyilkoltak. Ömlöttek a fekete sorok a temetőbe. A tó körül szélvihar pusztított, villámok csapkodtak, áradások döntötték romba a házakat. Koporsókkal megrakott szekerek fordultak a temetői útra...

Aztán ősre fordult az idő, a domboldalon megvörösödött a cserszömörce, megcsípte a dér a kőkényt. Tull úr egyik reggel összetúrva találta a feszülethez vezető ösvényt: vaddisznók szabadultak le a hegyről, és a kőkénybozótan áttörve feltúrták a szép gyept. Ott is kerítést kellene emelni. Tull úr elgereblyézta a feltúrt földet, aztán ezt még többször megtette, végül ráhagyta a vaddisznókra, hadd keresgéljenek csigát, gombát, pajort.

Kicsit elhanyagolta a temetőjét. Így ősszel már turisták sem jöttek, de nem is bánta. A faluban a megkopott táblákat, útbaigazító nyilakat nem pótolta, a csalánnal benőtt tanösvényt sem tisztította meg, a vakondtúrásokat sem egyengette el. A gyeper szépen mutatott, őszi kikericsek és sárga peremizsek dugták fel fejüket a csalisírok között. Belopakodott a természet, és burjánzott az élet a holtak birodalmában. Tull úr tulajdonképpen elégedett volt. Ha nem sikerült is az üzlet, a birtok fekvése jó, és elvan ő a halottak nélkül is. Sőt, tulajdonképpen zavarná is, ha másokkal kellene majd osztozkodnia birtokán, inkább megtartja magának. Egyre hidegebb lett az idő, de ő még egy vastag pokrócba burkolózva ki-kifeküdt a függőágyba. A vadrózsákon megérett a csipkebogyó, a magasban vonuló vadlibák kiáltoztak, lent a tavon higanyszürke felhőárnyak suhantak.

Tull úr elégedett volt. Azért ha elaludt, rettenetes balesetekről, dúló dögvészről, vége nélküli háborúkról álmodott.